

Adresáti:

Arcibiskupství pražské
Česká biskupská konference
Sekce pro mládež ČBK
Apoštolská nunciatura ČR

Na vědomí:

Svatý Stolec
Kongregace pro bohoslužbu a svátosti
katolická média

Otevřený dopis mladých lidí všeho věku o liturgii

Vaše Eminence, Excellence, drazí bratři a sestry,

jsme velice rádi, že jsme v naší vlasti mohli přivítat Svatého otce Benedikta XVI. a jsme vděční všem, kteří se přičinili o zdárný průběh této vzácné návštěvy. Zároveň spatřujeme i jisté významné nedostatky, které ji provázely a které vyrůstají z praxe některých míst a společenství. Chceme jim věnovat následující řádky s nadějí, že napříště se jim podaří zamezit.

V žádném případě nechceme prezentovat naše hudební a estetické preference, ale při psaní dopisu vycházíme z učení Církve a ducha koncilních a papežských dokumentů, jejichž seznam uvádíme na konci dopisu.

Vedle převážně dobrých dojmů z celé série akcí s Benediktem XVI. nás velmi nepříjemně zasáhla hudební složka Eucharistické liturgie ve Staré Boleslavi, která působila velice diletantsky. Problém ještě podtrhuje skutečnost, že liturgii celebroidal hudbymilovný papež, který je dobře znám jako člověk s mimořádným estetickým cítěním, vyvinutým smyslem pro krásno, hudebním vkusem a hlubokým chápáním liturgie. Hudba ve Staré Boleslavi však dosahovala takové dekadence, že způsobená ostuda se dá připodobnit k situaci, kdy bychom papeži připravili ke mši svaté místo kalicha z ušlechtilého kovu jeho plastovou napodobeninu a místo vkusného ornátu igelitovou pláštěnku (byť by byla v příslušné liturgické barvě).

Při srovnání se světským přivítáním papeže ve Španělském sále Pražského hradu, kde bylo provedeno Dvořákovy Te Deum, zatímco na mši svaté zněly laciné popové skladby světského charakteru (byť se zbožnými texty a technicky poměrně dobře zahráné), se stydíme o to více.

Jaké jsou konkrétní důvody našeho tak silného rozhořčení?

Nevhodný hudební styl

Liturgickou hudbou (musica sacra) se koná bohoslužba, a proto by se měla vyznačovat posvátností a krásou formy. Byť je hudba použita ve St. Boleslavi emočně velmi působivá, pro použití při mši svaté je naprosto nevhodná, neboť není posvátná, a lidem, jimž je vlastní užití různých hudebních stylů jako výrazového prostředku, účinně brání usebranosti a prožití hlubokého mystéria Nejsvětější Oběti. Redukovat duchovní prožitek na pouhý významuprostý emoční zážitek je velmi nebezpečné! Velmi to zavání konzumismem, který papež i během své návštěvy u nás opakovaně kritizoval.

Použité skladby hudebně vycházejí z popu a beatových hnutí, kterým zcela evidentně nešlo o oslavu Boha, ani si nekladly za cíl vyjádřit transcendentální myšlenky a pohnutky. Bylo by velice naivní domnívat se, že tato podstata se napraví pouhým dosazením zbožného textu.

Tento na osobě interpreta závislý styl také svádí mnohem více k teatralnosti, takže interpreti jsou pokoušeni, aby zpívali a hráli více pro slávu svou než Boží. A tak, i když může být původní úmysl hudebníků zcela čistý, je zřejmé, že kvůli lidské slabosti část sebestřednosti do liturgie přece jen pronikne.

Často slýcháme tvrzení, že tento styl hudební složky liturgie přivede více lidí k Bohu a církvi.

Toto tvrzení důrazně odmítáme. Jednak proto, že cílem liturgie a tím i liturgické hudby nemá být evangelizace, ale oslava Boží a posvěcení věřících. Ale zastavme se hlouběji u této námitky: i kdyby byla pravda, že tato hudba přivede někoho k církvi, osobní zkušenosti mnohých z nás ukazují, že množství těch, které odradí a kterým cestu k Církvi uzavře, je mnohem vyšší. Dosud nevěřící veřejnost u televizních obrazovek to nadto pokládá za populismus, který má přivábit mladé.

A navíc: tato líbivá a povrchní hudba přiláká opět především povrchní lidi, zatímco dokonale odradí lidi

kulturní, vzdělané a přemýšlivé. Opravdu místní církve tyto lidi ve svém lůně nechce?

A především: jsme přesvědčeni, že jediné z pozemských věcí, co přivede lidi blíže k Bohu, je naše svatost a láska, která znamená přát milované osobě jen to skutečné dobré. Uchylování se k evangelizaci a především pastoraci prostřednictvím lacině líbivé hudby usvědčuje některé z nás z toho, jak malou důležitost lásky a svatosti přikládají.

Použití hudebního braku při liturgii nejen deformuje hudební vkus křesťanů a znevažuje mínění o Církvi v myslích mnohých nevěřících, ale především zásadně devaluje hodnotu celé liturgie, neboť „hudba a zpěv jsou integrální součástí liturgie“, jak učí konstituce „Sacrosanctum concilium“ II. Vatikánského koncilu a jak také papež Benedikt XVI. výslovně připomněl 13. září 2006 při požehnání varhan v Řezně.

Působením nevhodné hudby při liturgii se pomalu vytrácí schopnost společenství vnímat podstatu liturgie, což vede k ještě hlubším hudebně-liturgickým nešvarům, a tak se roztáčí spirála, na jejímž konci je ztráta víry.

Jak si vysvětlit toto ignorování hudebně-liturgických předpisů církve? Částečnou odpověď můžeme najít na polooficiální stránce papežské návštěvy na <http://navsteva-papeze.signals.cz>, kde je článek nazvaný „Jen si broukej“, jehož obsahem jsou „noty písní, které se budou zpívat při mši“ uveden slovy: „Co by to bylo za setkání bez zpěvu, že;-)“. Možnou příčinou je tedy de facto redukce mše svaté (zpřítomnění kalvárské oběti Ježíše Krista) na pouhé setkání, spolčo. Samozřejmě společenský aspekt liturgie nemůžeme pominout, ale nemůžeme jej ani takto přeceňovat. Takto se zdá, že se situace v liturgické hudbě vymyká odpovědným osobám z rukou. Hrozí, že se Pán Bůh bude z liturgie pomalu, ale jistě vytrácet.

Setkali jsme se též s tvrzením, že Direktorium pro mše s dětmi provozování námi kritizovaného hudebního stylu při liturgii dovoluje. Toto tvrzení je – jak se může každý čtenář direktoria přesvědčit – hrubou demagogií.

Mládež a (liturgická) hudba

Nesouhlasíme s tím, aby byl styl bigbítu, folku či pop-music na bohoslužbách pro mládež provozován téměř výhradně. Lidí milujících kvalitní hudbu je mnoho i v církvi a mezi mládeží a toto škatulkování (mladý = "kytarák") je od účasti na akcích určených mládeži odrazuje.

Mládež není jen masa oplývající průměrným intelektem, ale také velmi vzdělaní lidé s vytříbeným vkusem – jak mimochodem poznamenal P. Tomáš Halík, který právě v nich vidí do budoucna cílovou skupinu, z níž může povstat nejvíce nových konverzí. Sama hudební složka liturgie ve vysokoškolské farnosti u nejsv. Salvátora to dokládá.

Nesouhlasíme se závěrem, který vyplynul z dialogu jednoho kněze a Václava Moravce na ČT24, že varhany jsou pro důchodce. Je mnoho "kytarových babiček" a mnoho "varhanních" mladých. Spíš je to záležitost vyspělosti vkusu, vzdělání a liturgicko-hudební praxe, kterou jsou formováni.

Především rozhodně nelze hodnotit vhodnost použité liturgické hudby podle počtu lidí, kterým „se to líbí“. To je velice povrchní, komerční přístup.

Pokud by se písně použité ve Staré Boleslavi a jim podobné zpívaly mimo mši svatou, naprosto nic bychom nenamítali!

Výběr písní a interpretace žalmu

Naprosto nechápeme, proč byly při liturgii použity téměř výhradně písně převzaté ze zahraničí, v nichž navíc není ani jediné slovo o sv. Václavu, z jehož slavnosti byl mešní formulář. Vzhledem k tomu, že naše země i církev disponuje skutečně obrovským duchovně-kulturním bohatstvím (jak připomněl i Svatý otec), je to naprosto absurdní.

Za ještě absurdnější považujeme způsob interpretace žalmu. I v očích Svatého otce bylo možno upozorovat velké rozpaky (vizte záznam v archivu ČT). Světsky pojatá interpretace rockerem v černých brýlích a neuměle složená hudba není adekvátní přednesu Božího slova.

Participatio actuosa – účast lidu

Společný zpěv při liturgii je velmi důležitý, napomáhá sjednocení přítomných a prohlubuje vzájemné duchovní prožívání. Tím, že byly zvoleny pro většinu účastníků neznámé písně, došlo k tomu, že zpívala jen malá část společenství. Zejména u resposoriálního žalmu, kde je účast všech na odpovědi více než žádoucí, mlčeli

dokonce koncelebrující biskupové a kněží. Všeobecně známou píseň Svatý Václave lid naopak zpíval mohutně a jásavě, takže nelze argumentovat tím, že se lidu nechtělo zpívat. Přítomní zpívat chtěli, ale vzhledem k volbě písni se nedokázali připojit.

Aklamace

Projevilo se všeobecné zmatení lidu, kdy při aklamacích část lidu odpovídala dle nápěvu P. Olejníka a část chorálně. Dokonce i jáhen před Evangeliiem použil nápěvy P. Olejníka, ač byla celá zpívaná mše sv. chorální. Ukázalo se, jaký zmatek vládne mezi českými katolíky v nápěvech odpovědi a jaký může vzniknout z liturgie kočkopes při kterém i ti, kdo se o odpovědi pokoušejí, zmateně umlkají. Pro sjednocení zpívaných odpovědí by velmi pomohlo, kdyby bývaly byly vhodně doprovázeny.

Celkové pojetí

Pokud zpěv skončil dříve, než doprovázený liturgický úkon, byli jsme svědky toho, jak se sloka opakovala několikrát stále dokola do té doby, než to časově „vyšlo“, jindy byl čas vyplněn improvizací více než podivnou. Pokud by se některého z těchto nedostatků dopustil varhaník v kterékoliv farnosti, byl by přinejmenším ostře napomenut. Bigbítovým „scholám“, které můžou vše, to však vždy prochází. I při papežské bohoslužbě.

Závěr

Víme, že mnohým z těch, kteří mši svatou ve St. Boleslavi připravovali, se nedostalo příležitosti naučit se rozlišování mezi kvalitní a nekvalitní hudbou, vkusností a nevkusností, vhodností a nevhodností atd. Nemáme jim to samozřejmě ani v nejmenším osobně za zlé, i když je třeba zvážit, nakolik tím pádem byli k této přípravě kompetentní. Mohli si ale uvědomit, že Benediktu XVI. tato schopnost dána byla, a tak mohli zabránit proběhlé ostudě alespoň z úcty k němu, když už pominuli církevní hudebně-liturgické předpisy.

Závěrem musíme důrazně upozornit všechny čtenáře, že tímto dopisem nechceme v žádném případě nikoho ze zúčastněných odsoudit ani nechceme vyvolávat zlobu, nenávist či rozkol mezi křesťany, jak je nám často v podobných případech neoprávněně vytýkáno. Naopak, vážíme si toho, že můžeme s bratry a sestrami vytvářet společenství lásky a naším jediným cílem je kvalitu našeho vztahu s Bohem i mezi sebou navzájem prohloubit.

Jaký je smysl tohoto dopisu?

Kritikou liturgie ve Staré Boleslavi nechceme plakat nad rozlitym mlékem, to by bylo zbytečné. Naším cílem je na příkladě této bohoslužby (která je jen špičkou ledovce) ukázat na tristní stav liturgické hudby v některých společenstvích v celé naší zemi a požádat Vás o nápravu.

S nejhlubší pokorou a současně s vědomím spoluodpovědnosti za liturgickou hudbu:

- ***Vyzýváme Českou biskupskou konferenci, aby se vážně a aktivně zabývala stavem liturgické hudby v České republice a vytvořila „Sekci pro liturgickou hudbu ČBK“, v níž by byli zaměstnáni skuteční odborníci a která by nesla za tuto oblast odpovědnost***
- ***Vyzýváme naše biskupy, aby už se nadále nezříkali své zodpovědnosti za liturgii (a tím i lit. hudbu) ve svých diecézích a začali podnikat kroky k pečlivé, kvalifikovaně vedené a široce dostupné liturgické výchově varhaníků i ostatních aktivistů v oblasti liturgické hudby.***
- ***Žádáme ČBK, Sekci pro mládež ČBK a Arcibiskupství pražské o odpověď na tento dopis.***
- ***Žádáme ty, kdo byli za liturgii ve Staré Boleslavi zodpovědní o vysvětlení své neposlušnosti církevních dokumentů.***
- ***Žádáme také o vysvětlení kritérií, podle nichž byli vybíráni ti, kteří hudební složku připravovali a realizovali.***

V úctě a s poděkováním za řešení Vás zdraví a hojnost darů Ducha sv. Vám vyprošují iniciátoři dopisu:

Bc. Jan Staněk OFS, 23 let

ředitel kůru ve Velkých Popovicích, člen výboru Společnosti pro duchovní hudbu, šéfredaktor
www.varhanici.info

Mgr. Radek Rejšek, 50 let

pedagog konzervatoře v Č. Budějovicích a na Filmové akademii v Písku, varhaník a carillonista pražské Lorety, šéfredaktor časopisu Varhaník, redaktor ČRo 3

Ing. Pavel Marek, 47 let

liturgický varhaník, šéfredaktor www.varhany.org

Vít Janata, 21 let

zvukař, varhaník a carillonista na pražské Loretě

Pavla Kříženecká, 31 let

liturgická varhanice, choralistka, členka Týnské scholy

BcA. Přemysl Kšica, 27 let

student Hochschule für Kirchenmusik ve Stuttgartu, ředitel kůru u Panny Marie Sněžné v Praze, profesionální koncertní a liturgický varhaník

Martin Moudrý, Dis., 23 let

ředitel kůru u sv. Vojtěcha v Praze, profesionální varhaník, student HAMU, moderátor duchovní hudby na Arcibiskupství pražském

Miroslav Pošvář, 43 let

ředitel kůru v Řestokách a Podlažicích, zástupce šéfredaktora www.varhanici.info

Miloslav Šimek, 30 let

ředitel kůru v Praze–Modřanech, profesionální sbormistr, umělecký vedoucí chlapeckého pěveckého sboru Pueri Cantate

Ing. Petr Vlasatý, 28 let

středoškolský učitel a varhaník na Hoře Matky Boží u Králík

Svůj souhlas s tímto dopisem může kdokoliv vyjádřit na adrese <http://dopis.varhanici.info>.

Na této stránce je rovněž možno sledovat aktuální počet signatářů.

Použité a související dokumenty a literatura:

- „[Mottu proprio](#)“ Pia X.
- Konstituce „[Divini cultus](#)“ Pia XI. o posvátné hudbě
- Liturgická konstituce „[Sacrosanctum concilium](#)“ II. Vatikánského koncilu
- Instrukce "[Musica sacra](#)"
- Joseph Ratzinger: „Duch liturgie“
- Direktorium pro mše s dětmi

Poznámka: Slovo schola dáváme do uvozovek, neboť za scholu považujeme toliko uskupení zpívající hudbu chorální nebo polyfonickou.

Poznámka 2: Ve smyslu našeho dopisu pojednává též publikace Příručka pro varhaníky autorů Karla Cikleho a Jiřího Sehnala, vydaná nakladatelstvím Gloria Rosice v r. 1999 s církevním schválením. Dovolíme si několik citátů:

- str. 112: Považujeme za scestné, dává-li se pojmenování „schola“ skupině zpěváků doprovázených kytarou.
- str. 176: Nelze se smiřovat s pronikáním pokleslých hudebních hodnot do kostela jen proto, aby se církev zalíbila lidem s nízkým vkusem.
- str. 191: Se svobodou souvisí též odpovědnost. Ta zavazuje chrámového hudebníka provádět hudbu:
 1. podle liturgických předpisů,
 2. volit repertoár umělecký nebo alespoň vkusný podle možností zpěváků a hudebníků a podle kulturní úrovně (nikoliv vkusu) přítomného Božího lidu,
 3. působit v chrámové hudbě tak, aby přispívala nejen ke zvýšení zbožnosti při liturgii, ale i ke kulturnímu povznesení daného společenství.